

Στοχαστικές Στρατηγικές

Τμήμα Μαθηματικών, ΑΠΘ

2^η ενότητα: Στοιχειώδη προβλήματα διαδρομής

Παπάνα Αγγελική

Μεταδιδακτορική ερευνήτρια, ΑΠΘ & Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

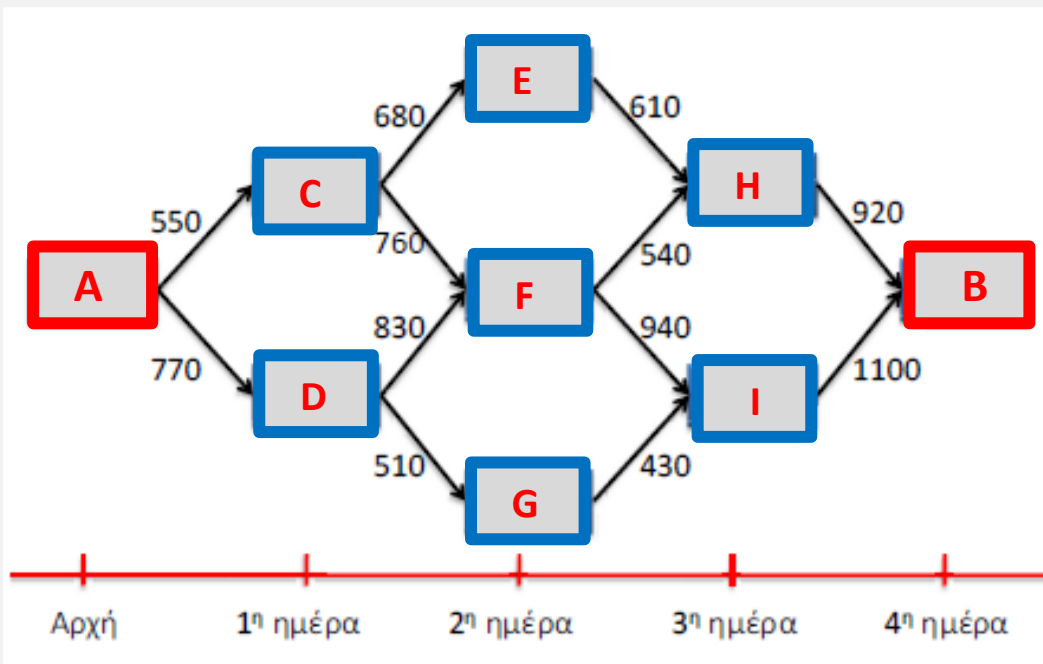
E-mail: angeliki.papana@gmail.com, agrapana@auth.gr

Webpage: <http://users.auth.gr/agrapana>

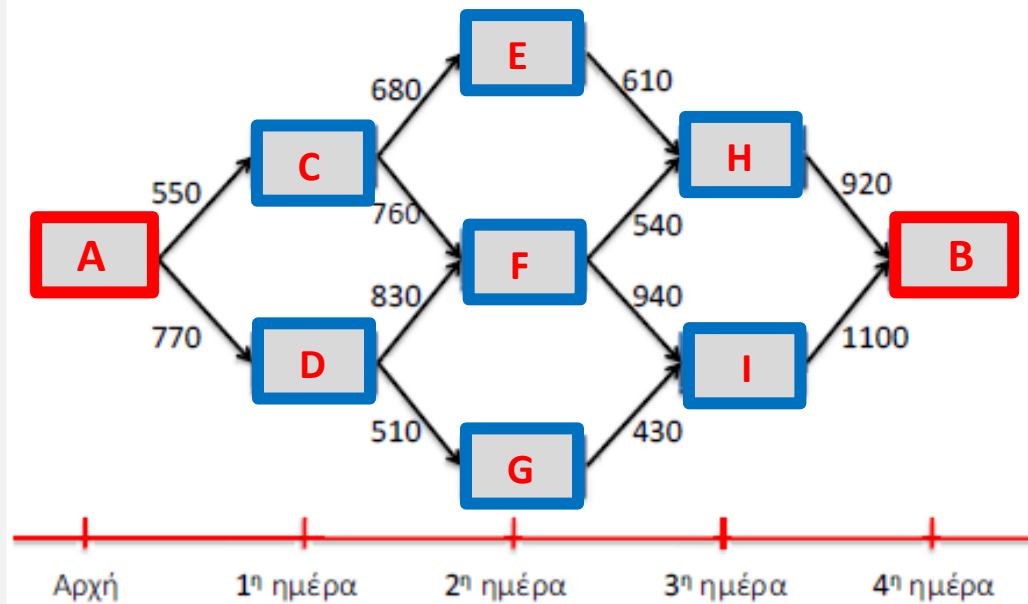
Στοιχειώδη προβλήματα διαδρομής

Τα προβλήματα διαδρομής είναι κλασσικές εφαρμογές της μεθοδολογίας του **Δυναμικού Προγραμματισμού** και προσφέρονται για να παρουσιαστούν οι αρχές του.

Παράδειγμα

Ας υποθέσουμε ότι είμαστε στην πόλη A και θέλουμε να πάμε στην πόλη B. Ο διπλανός χάρτης δείχνει όλες τις πιθανές διαδρομές ακολουθώντας τα τόξα.

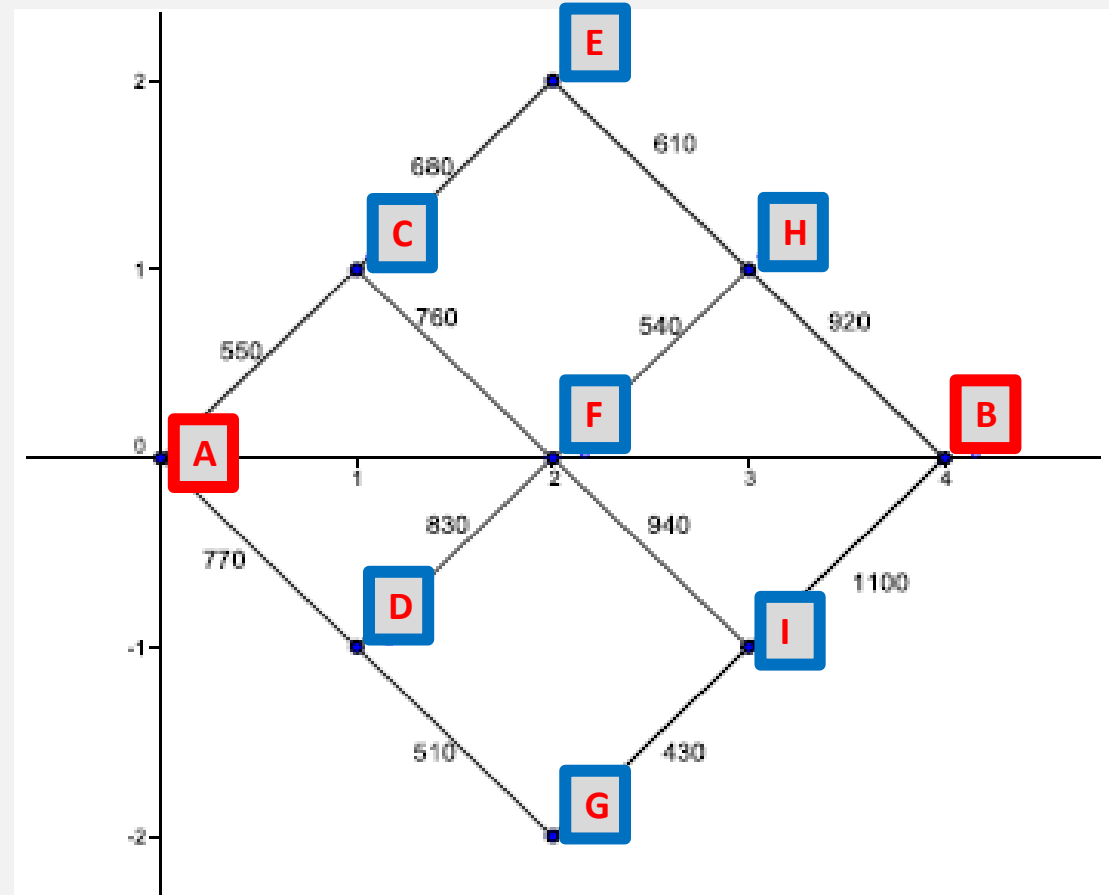
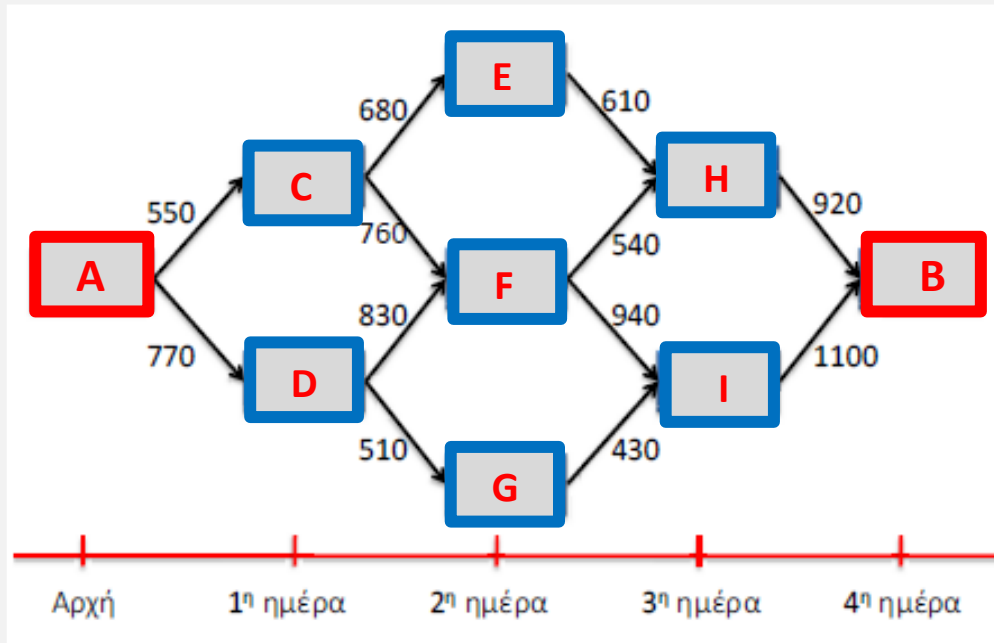

Τα νούμερα που είναι σημειωμένα στα τόξα αντιπροσωπεύουν τα χιλιόμετρα, αλλά θα μπορούσε να είναι κάποιο άλλο μέγεθος που μας ενδιαφέρει, π.χ. χρόνος ή έξοδα.

Το πρόβλημα

Πρέπει να βρούμε ποια είναι η βέλτιστη διαδρομή, δηλαδή θέλουμε να βρούμε ποια είναι η διαδρομή με τα λιγότερα χιλιόμετρα.

Η προς τα πίσω μέθοδος του Δυναμικού Προγραμματισμού

Αρχικά τοποθετούμε το σχήμα μας σε ένα ορθοκανονικό σύστημα συντεταγμένων, με την πόλη A στην αρχή των αξόνων.

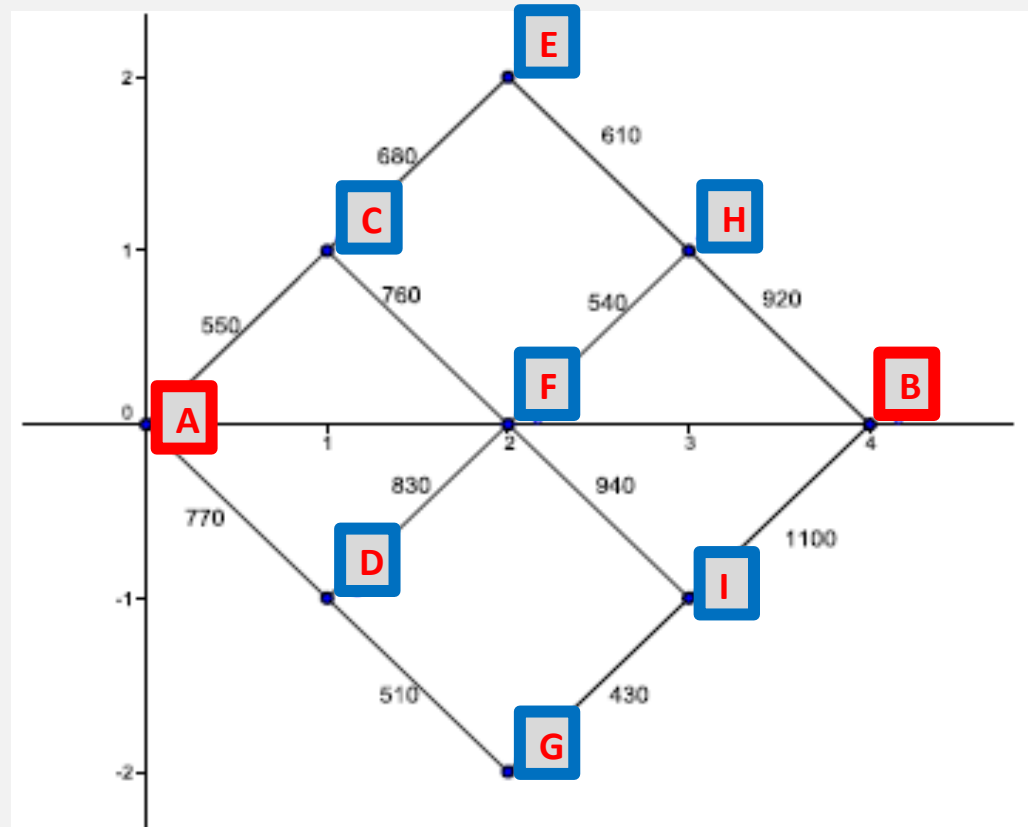
Έπειτα, ορίζουμε την
βέλτιστη συνάρτηση:

$f(x, y) \equiv \{ \text{Η τιμή της ελάχιστης διαδρομής μεταξύ του κόμβου } (x, y) \text{ και του τελικού κόμβου } (4,0) \}$

Π.χ.

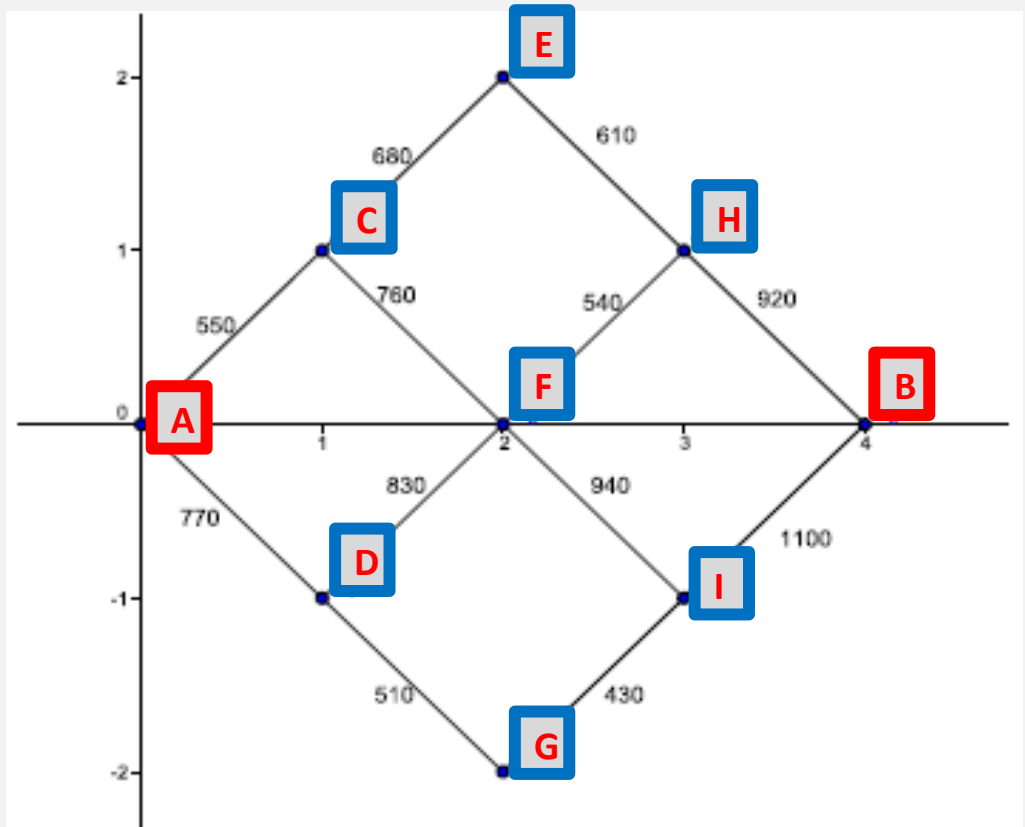
Ο **κόμβος C** βρίσκεται στην θέση **(1, 1)** άρα:

$f(1, 1) \equiv \{ \text{Η τιμή της ελάχιστης διαδρομής μεταξύ του κόμβου } (1, 1) \text{ και του τελικού κόμβου } (4,0) \}$

Σημείωση

Η μεταβλητή x ονομάζεται φάση του προβλήματος και η μεταβλητή y κατάσταση του προβλήματος.

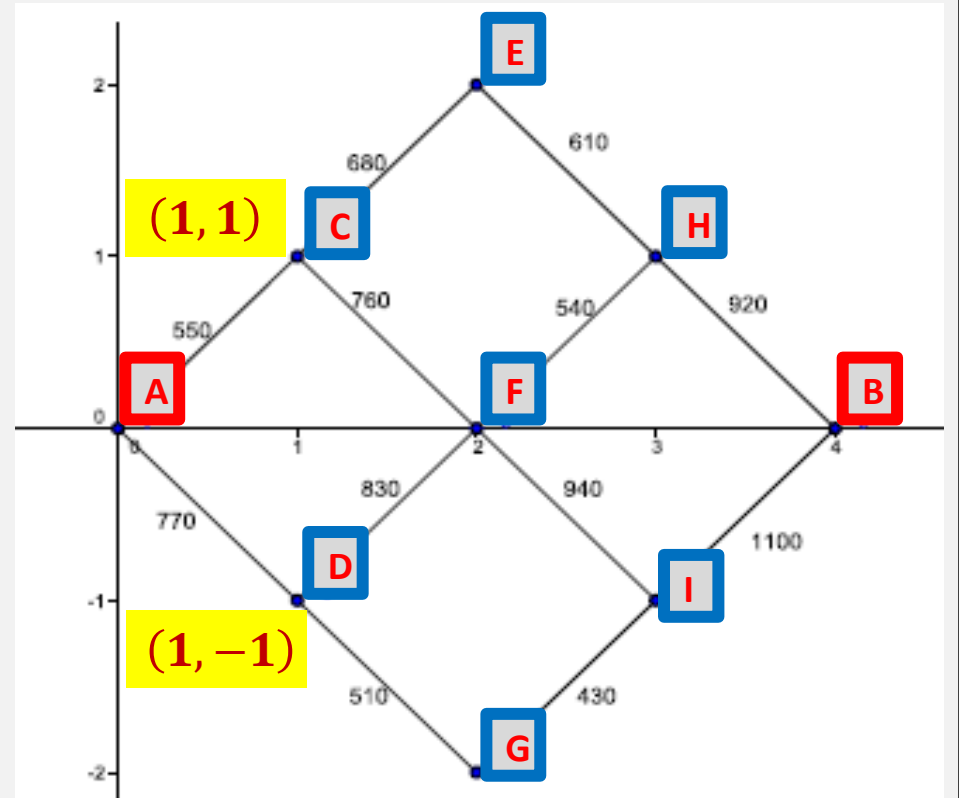
Η μεθοδολογία του ΔΠ βασίζεται πάνω στην **αρχή της βελτιστοποίησης**.

Δηλαδή:

Ξεκινώντας από τον **κόμβο A**, δεν γνωρίζουμε αν πρέπει να πάμε στον **κόμβο C** ή στον **κόμβο D**.

Αν όμως ξέραμε τις τιμές των ελάχιστων διαδρομών:

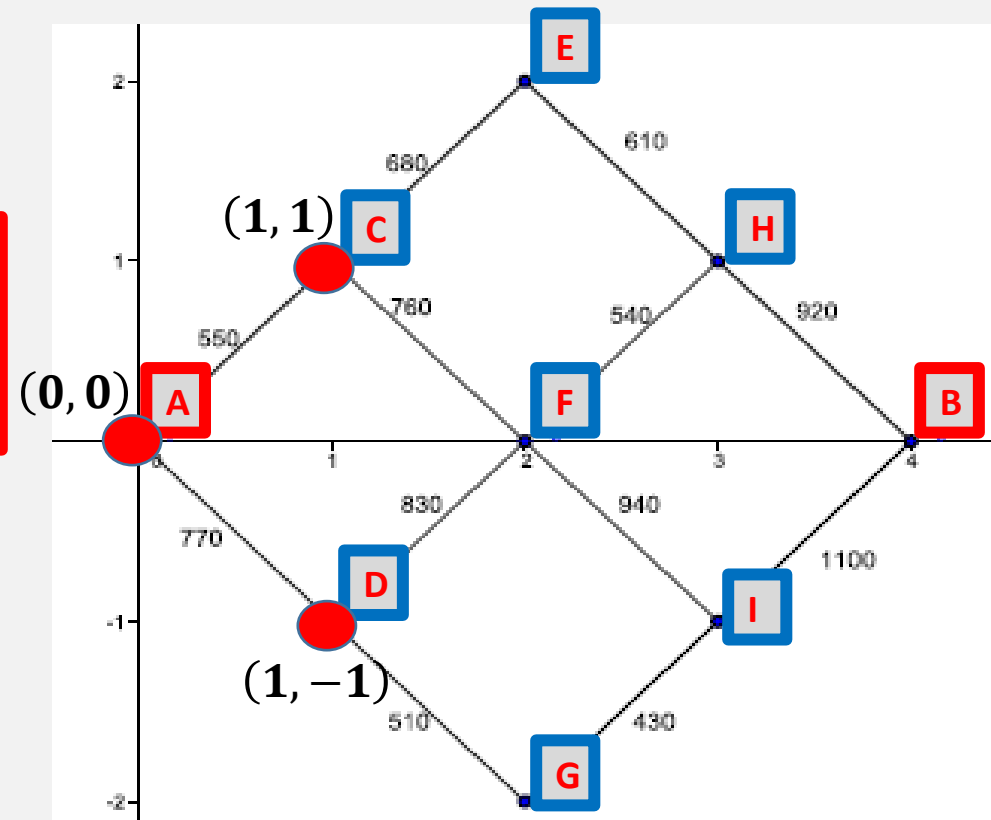
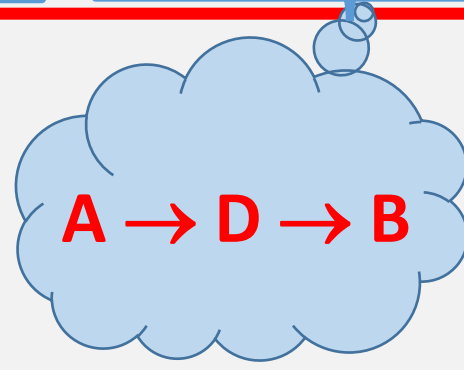
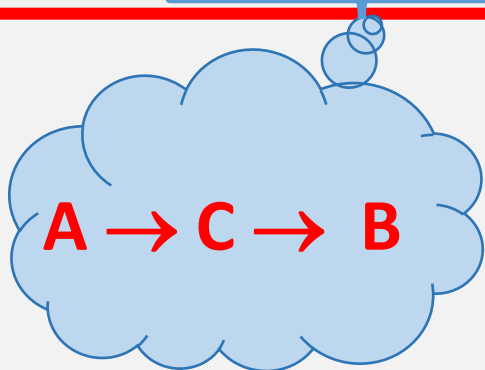
- από τον **κόμβο C** στον **κόμβο B**, δηλαδή το $f(1, 1)$ ή
  - από τον **κόμβο D** στον **κόμβο B**, δηλαδή το $f(1, -1)$,
- τότε θα μπορούσαμε να πάρουμε εύκολα την πρώτη απόφαση.

Δηλαδή, ανεξάρτητα από το ποια είναι η **αρχική (βέλτιστη) απόφαση** μας (αν θα πάμε στον **κόμβο C** ή στον **κόμβο D**), οι υπόλοιπες αποφάσεις που μένουν, πρέπει να είναι βέλτιστες ως προς τον κόμβο που θα βρεθούμε, αφού μόνο οι τιμές $f(1, 1)$ και $f(1, -1)$ μας χρειάζονται.

Επομένως:

$$f(0,0) = \min\{ \underbrace{550 + f(1,1)}, \underbrace{770 + f(1,-1)} \}$$

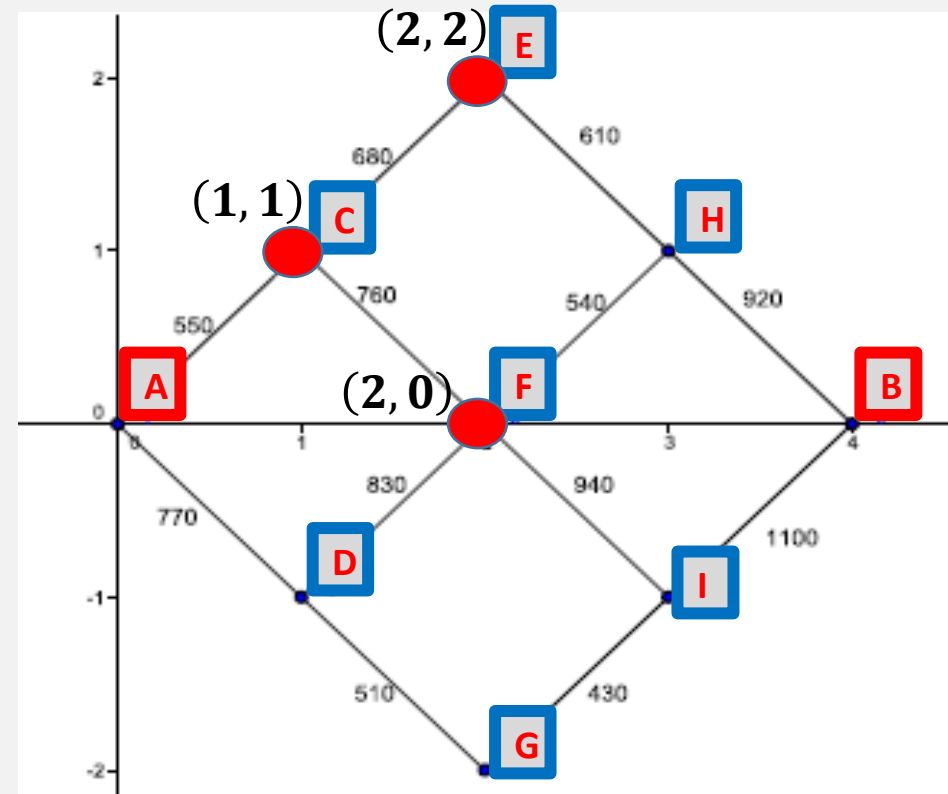
Με το ίδιο σκεπτικό, για να πάρουμε την **βέλτιστη απόφαση** όταν βρισκόμαστε στον **κόμβο C** (θέση $(1,1)$), χρειαζόμαστε τις τιμές των ελάχιστων διαδρομών από τον **κόμβο E** και τον **κόμβο F**.

Δηλαδή:

$$f(1,1) = \min\{680 + f(2,2), 760 + f(2,0)\}$$

$C \rightarrow E \rightarrow B$

$C \rightarrow F \rightarrow B$

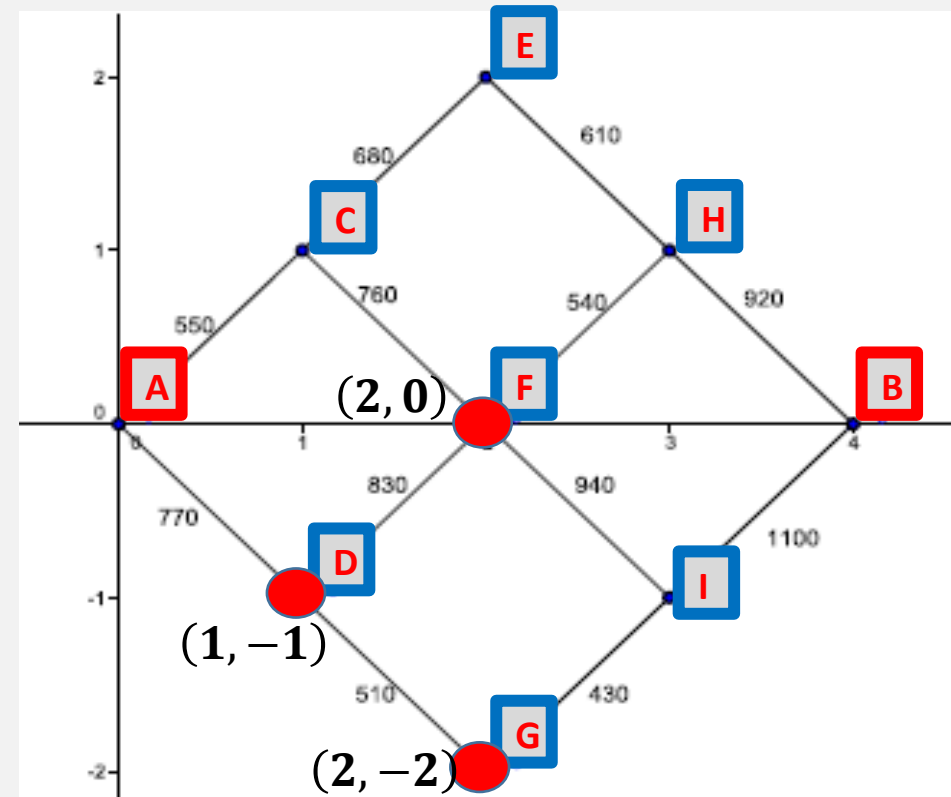
Ομοίως, έστω βρισκόμαστε στον **κόμβο D** (θέση $(1, -1)$), χρειαζόμαστε τις τιμές των ελάχιστων διαδρομών από τον **κόμβο F** και τον **κόμβο G**.

Δηλαδή:

$$f(1, -1) = \min\{ 830 + f(2,0) , 510 + f(2, -2) \}$$

$D \rightarrow F \rightarrow B$

$D \rightarrow G \rightarrow B$

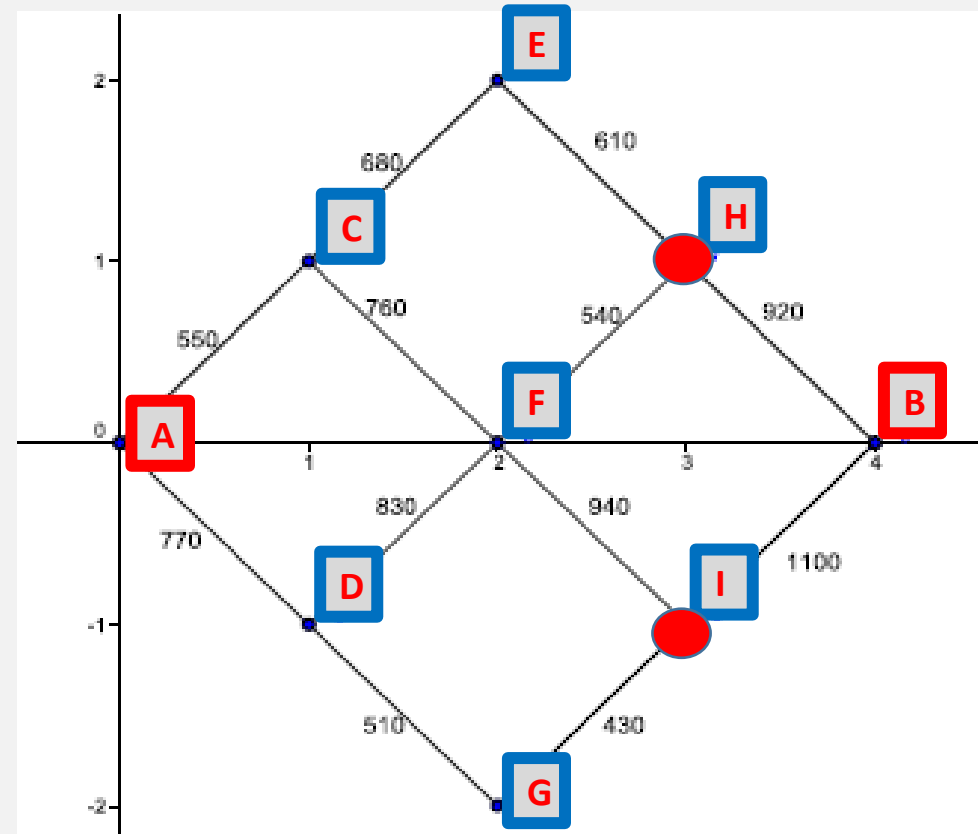
Με την παραπάνω διαδικασία, καταλαβαίνουμε ότι όλα καταλήγουν στον υπολογισμό των

- $f(3, 1)$ (σημείο H) και
- $f(3, -1)$ (σημείο I)

τα οποία είναι πολύ εύκολο να υπολογιστούν, καθώς όπως φαίνεται από το σχήμα

$$f(3,1) = 920 \quad (H \rightarrow B)$$

$$f(3, -1) = 1100 \quad (I \rightarrow B)$$

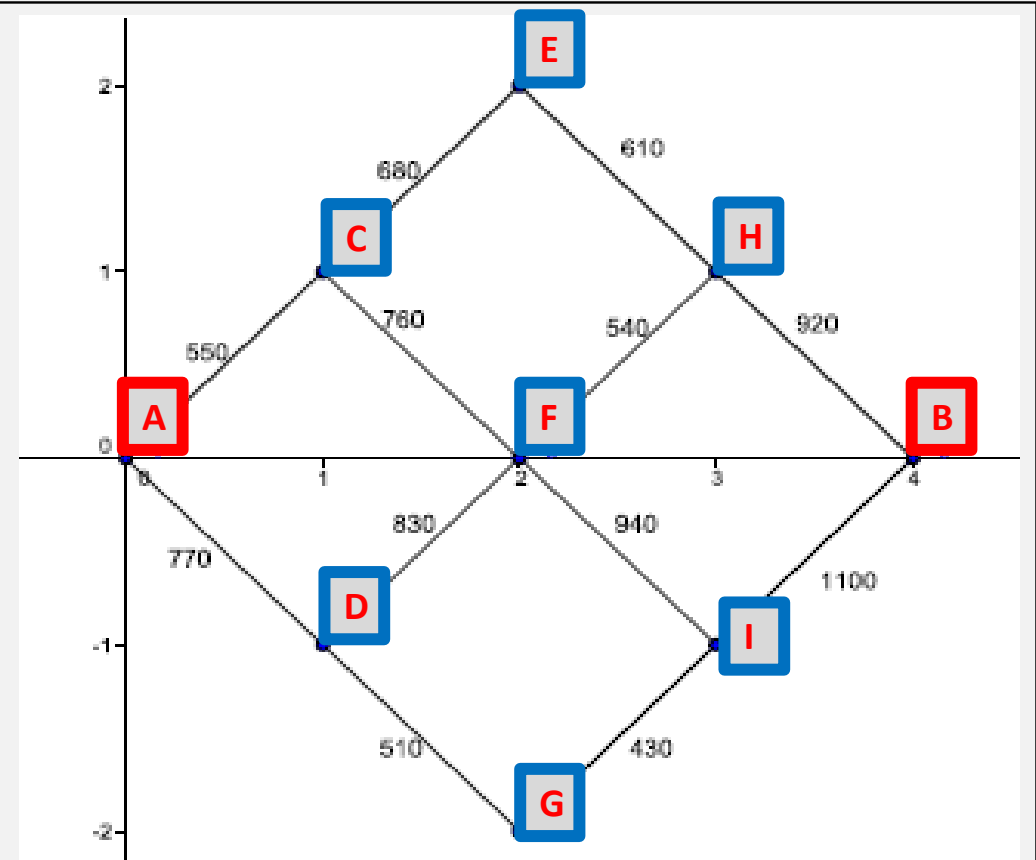

Η διαδικασία της **προς τα πίσω μεθόδου** συνοψίζεται ως εξής:

Υπολογίζουμε όλες τις τιμές της **βέλτιστης συνάρτησης $f(x, y)$** σε όλους τους κόμβους του προβλήματος, αρχίζοντας από τους

- **προτελευταίους κόμβους** (δηλ. εδώ για $x = 3$) και
- πηγαίνοντας **προς τα πίσω** (δηλ. εδώ για $x = 2, 1$).

Για κάθε τιμή του x υπολογίζουμε τις τιμές της συνάρτησης f για όλες τις τιμές του y .

Οπότε:

- Για $x = 3$:

$$f(3, 1) = 920$$

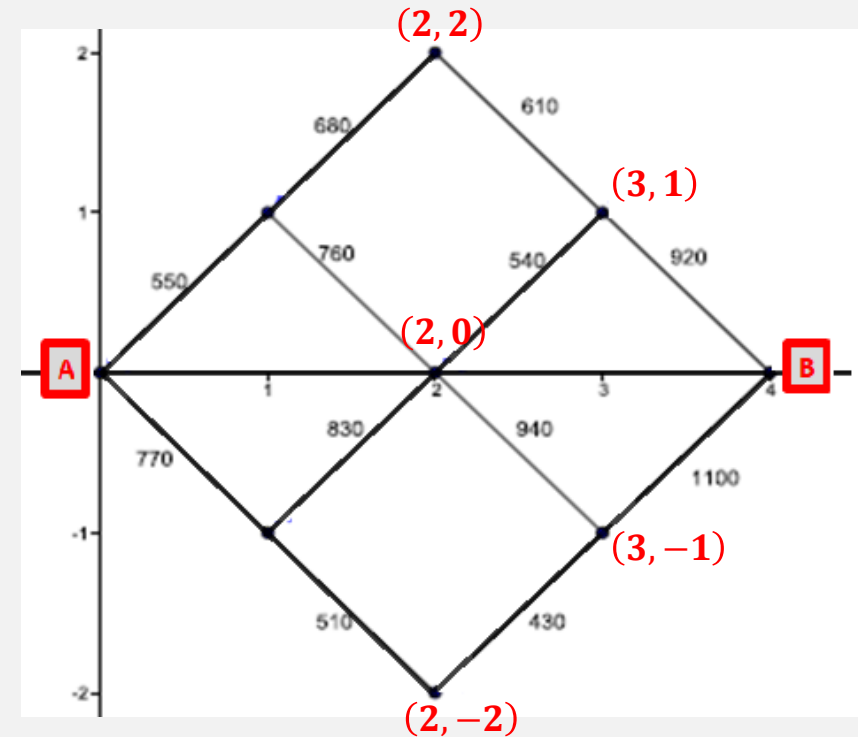
$$f(3, -1) = 1100$$

- Για $x = 2$:

$$\begin{aligned} f(2, 2) &= 610 + f(3, 1) \\ &= 610 + 920 = 1530 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} f(2, 0) &= \min\{540 + f(3, 1), 940 + f(3, -1)\} \\ &= \min\{540 + 920, 940 + 1100\} \\ &= \min\{1460, 2040\} = 1460 \end{aligned}$$

$$f(2, -2) = 430 + f(3, -1) = 430 + 1100 = 1530$$

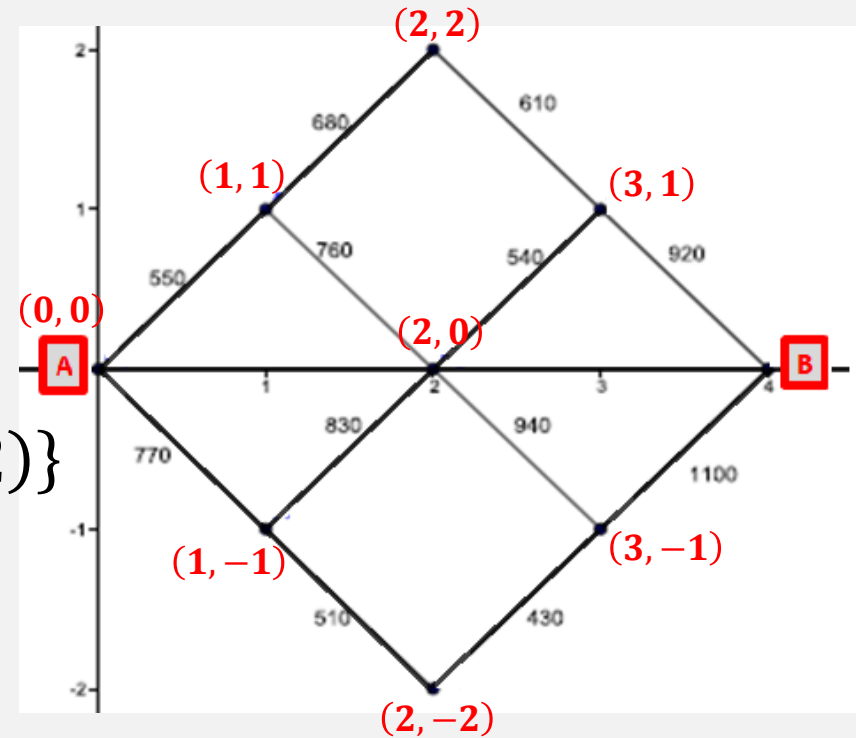
- Για $x = 1$:

$$\begin{aligned} f(1, 1) &= \min\{680 + f(2,2), 760 + f(2,0)\} \\ &= \min\{680 + 1530, 760 + 1460\} \\ &= \min\{2210, 2220\} = 2210 \end{aligned}$$

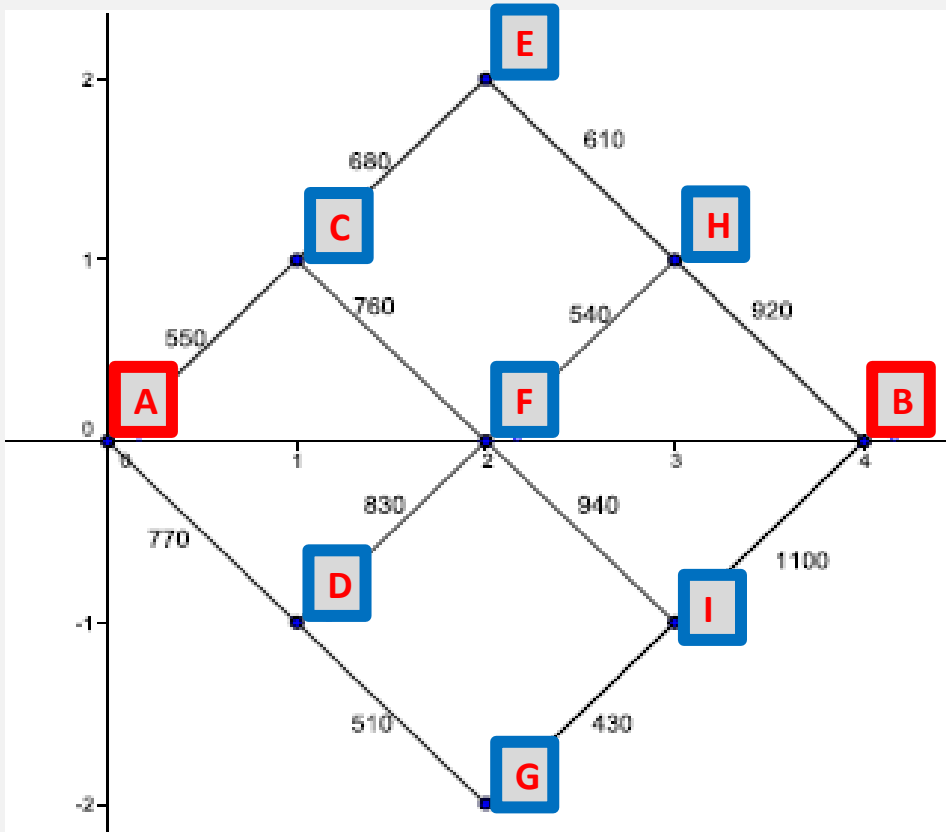
$$\begin{aligned} f(1, -1) &= \min\{830 + f(2,0), 510 + f(2, -2)\} \\ &= \min\{830 + 1460, 510 + 1530\} \\ &= \min\{2290, 2040\} = 2040 \end{aligned}$$

- Για $x = 0$:

$$\begin{aligned} f(0, 0) &= \min\{550 + f(1,1), 770 + f(1, -1)\} \\ &= \min\{550 + 2210, 770 + 2040\} \\ &= \min\{2760, 2810\} = \mathbf{2760} \end{aligned}$$

Επομένως βρήκαμε ότι $f(\mathbf{0}, \mathbf{0}) = 2760$.

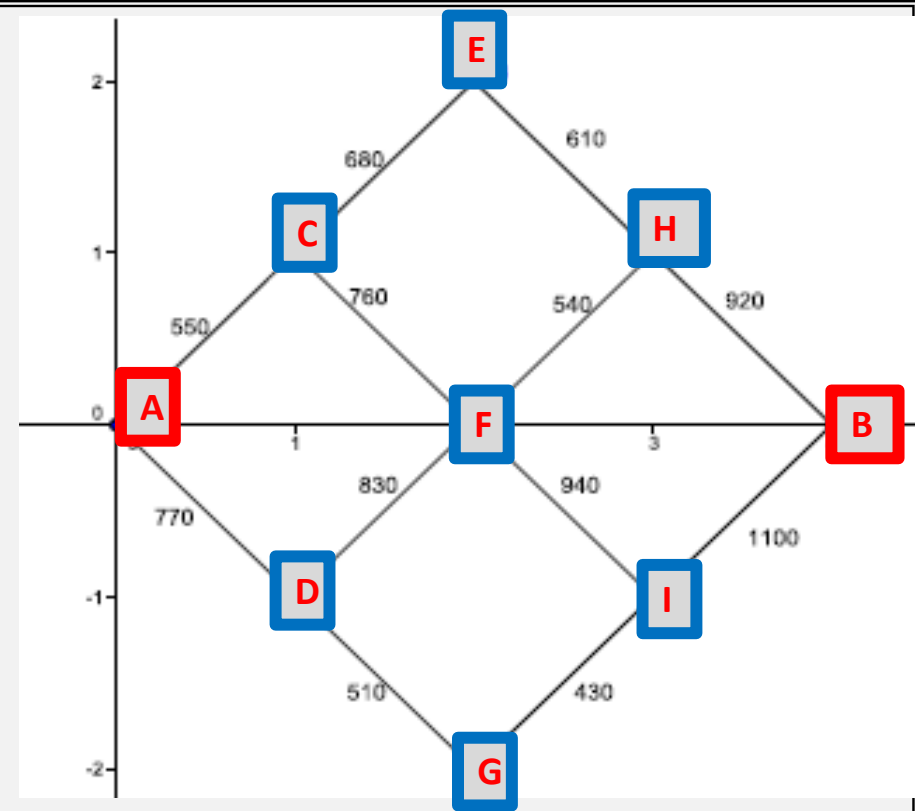
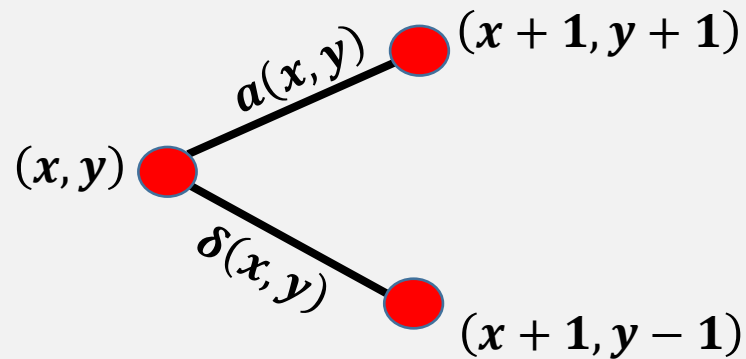

Δηλαδή το **ελάχιστο κόστος**
μετάβασης
από την **πόλη A** στην **πόλη B**
είναι **2760**.

Συμβολίζουμε με

$a(x, y) \rightarrow$ την απόσταση μεταξύ του κόμβου (x, y) και του $(x + 1, y + 1)$

$\delta(x, y) \rightarrow$ η απόσταση μεταξύ του κόμβου (x, y) και του $(x + 1, y - 1)$

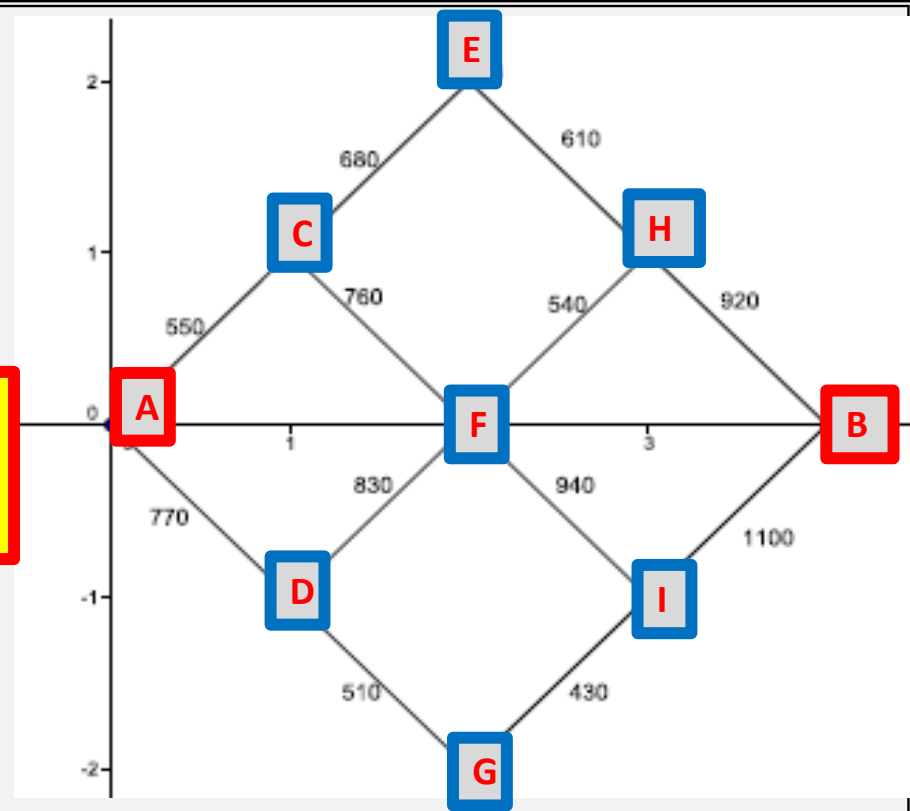

Η επαναληπτική σχέση που εφαρμόσαμε στα παραπάνω βήματα είναι:

$$f(x, y) = \min\{a(x, y) + f(x + 1, y + 1), \delta(x, y) + f(x + 1, y - 1)\}$$

και δεχόμαστε την οριακή συνθήκη

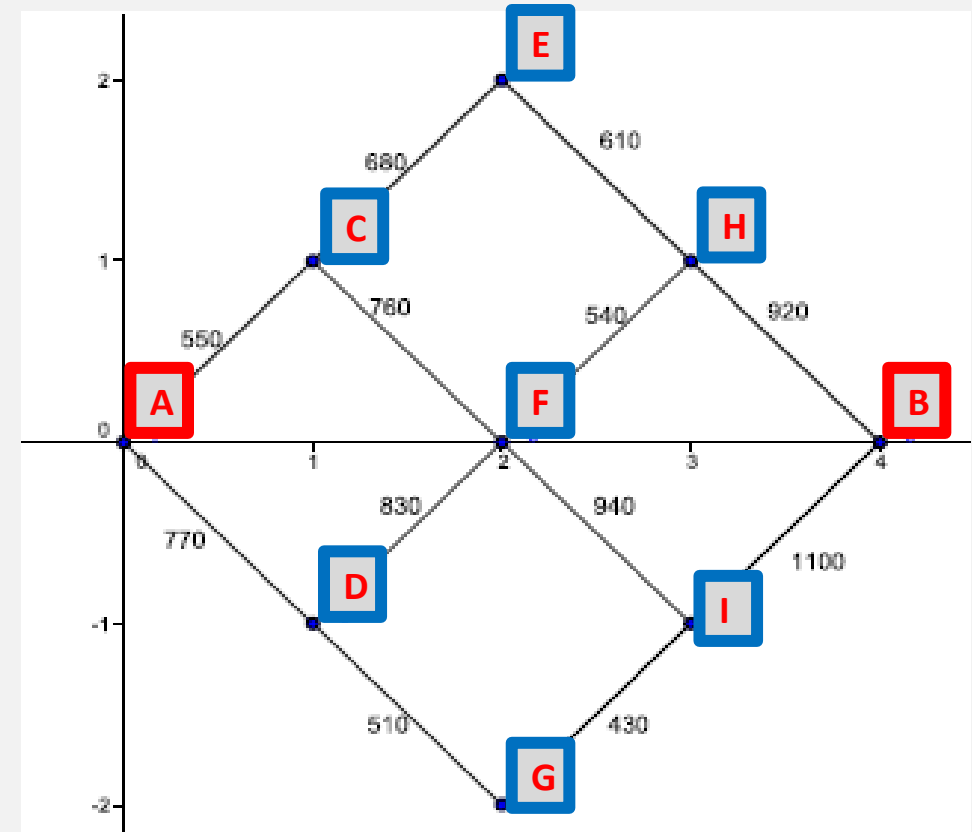
$$f(4, 0) = 0$$

Τώρα πρέπει να προσδιορίσουμε και **ποια** είναι η **διαδρομή ελάχιστης απόστασης** μεταξύ των πόλων **A** και **B**.

Αυτή η πληροφορία υπάρχει ήδη σε όσα κάναμε παραπάνω.

Έστω $\pi(x, y)$ η συνάρτηση η οποία μας δίνει τη **βέλτιστη απόφαση** για το επόμενο βήμα από το σημείο (x, y) .

Είναι:

$$\blacksquare f(0, 0) = \min\{\alpha(0, 0) + f(1, 1), \delta(0, 0) + f(1, -1)\} = 2760$$

Άρα $\pi(0, 0) = (1, 1)$

$$\blacksquare f(1, 1) = \min\{\alpha(1, 1) + f(2, 2), \delta(1, 1) + f(2, 0)\} = 2210$$

Άρα $\pi(1, 1) = (2, 2)$

$$\blacksquare f(2, 2) = \delta(2, 2) + f(3, 1) = 1530$$

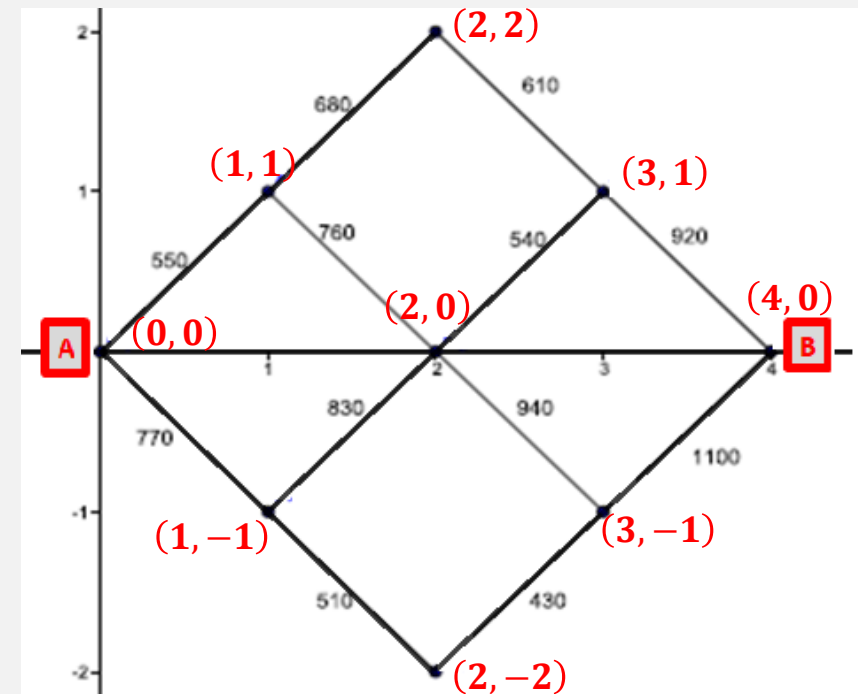
Άρα $\pi(2, 2) = (3, 1)$

$$\blacksquare f(3, 1) = \delta(3, 1) = 920.$$

Άρα $\pi(3, 1) = (4, 0)$

Οπότε:

$$(0, 0) \rightarrow (1, 1) \rightarrow (2, 2) \rightarrow (3, 1) \rightarrow (4, 0)$$

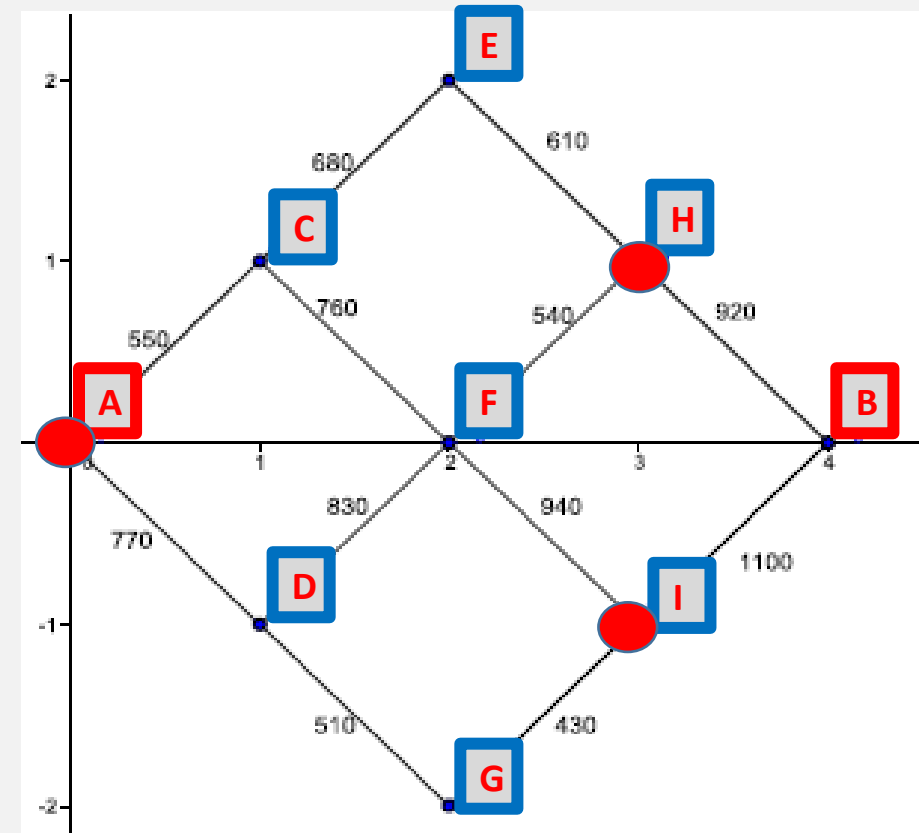

Η προς τα εμπρός μέθοδος του Δυναμικού Προγραμματισμού

Χρησιμοποιώντας το ίδιο παράδειγμα με πριν, για να αποφασίσουμε ως προς την βέλτιστη διαδρομή, μπορούμε να προχωρήσουμε με την εξής λογική:

Για να αποφασίσουμε πως θα πάμε από την **πόλη A** στην **πόλη B**, αρκεί να γνωρίζουμε ποια είναι

- η ελάχιστη διαδρομή από το **A** στο **H**
- η ελάχιστη διαδρομή από το **A** στο **I**

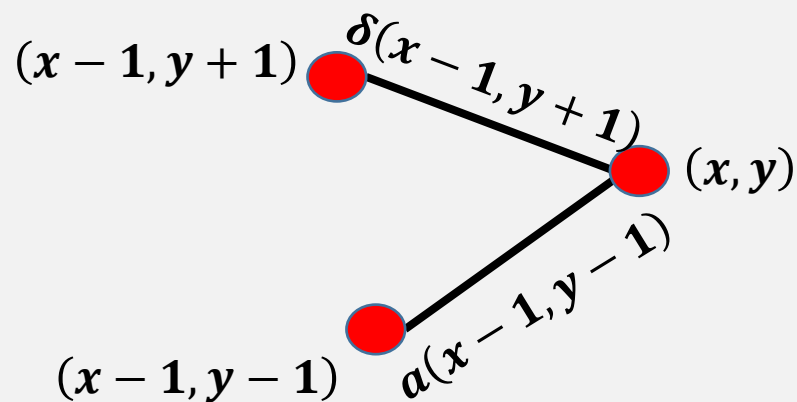

Με το σκεπτικό αυτό, ορίζουμε ως **βέλτιστη συνάρτηση** την παρακάτω:

$$f(x, y) \equiv \{ \text{Η τιμή της ελάχιστης διαδρομής μεταξύ του αρχικού κόμβου και του κόμβου } (x, y) \}$$

Στην περίπτωση αυτή η **επαναληπτική σχέση** ορίζεται ως εξής:

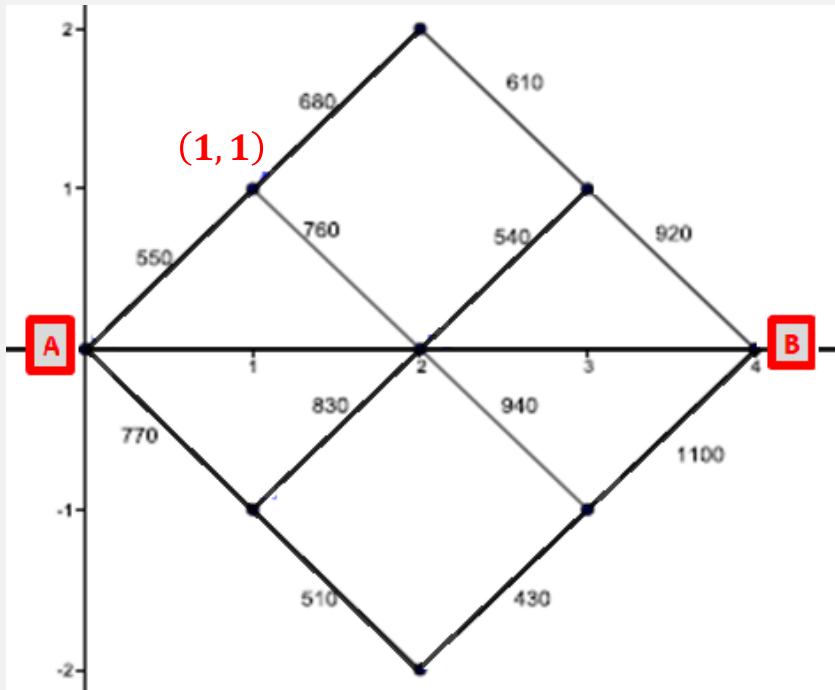
$$f(x, y) = \min \{ a(x-1, y-1) + f(x-1, y-1), \delta(x-1, y+1) + f(x-1, y+1) \}$$

Η **οριακή συνθήκη** είναι η

$$f(0, 0) = 0$$

Π.χ. Ο **κόμβος C** βρίσκεται στην θέση **(1, 1)** άρα:

$f(1, 1) \equiv \{ \text{Η τιμή της ελάχιστης διαδρομής μεταξύ του αρχικού κόμβου } (0, 0) \text{ και του κόμβου } (1, 1) \}$

Είναι:

- Για $x = 1$:

$$\begin{aligned} f(1, 1) &= \alpha(0,0) + f(0,0) \\ &= 550 + f(0,0) = 550 \end{aligned}$$

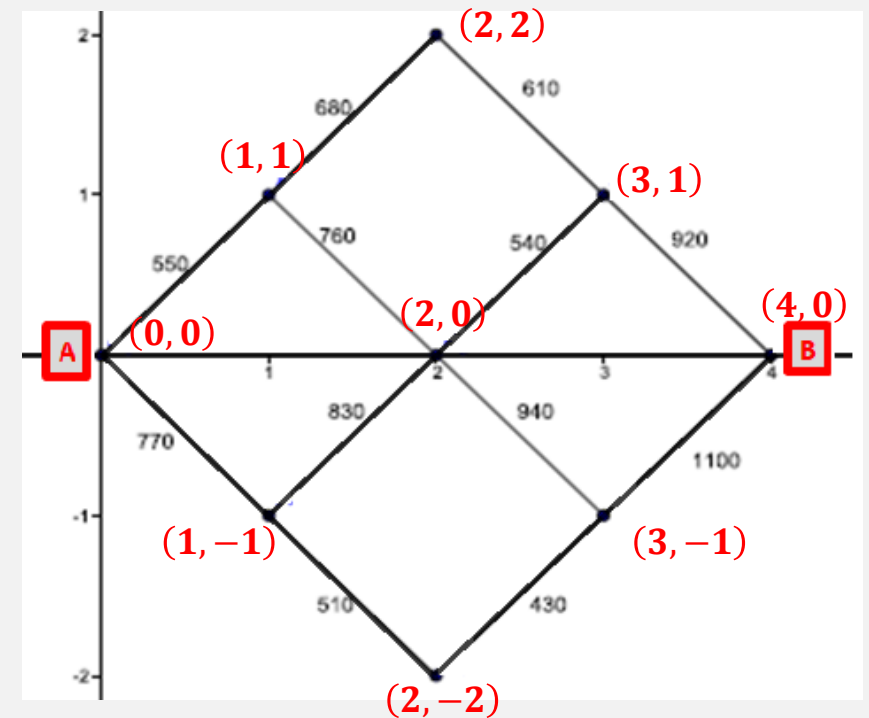
$$\begin{aligned} f(1, -1) &= \delta(0,0) + f(0,0) \\ &= 770 + f(0,0) = 770 \end{aligned}$$

- Για $x = 2$:

$$f(2, 2) = \alpha(1,1) + f(1,1) = 680 + 550 = 1230$$

$$\begin{aligned} f(2, 0) &= \min\{\delta(1,1) + f(1,1), \alpha(1, -1) + f(1, -1)\} \\ &= \min\{760 + 550, 830 + 770\} = \min\{1310, 1600\} = 1310 \end{aligned}$$

$$f(2, -2) = \delta(1, -1) + f(1, -1) = 510 + 770 = 1280$$

- Για $x = 3$:

$$f(3, 1) = \min\{\delta(2,2) + f(2,2), \alpha(2,0) + f(2,0)\}$$

$$= \min\{610 + 1230, 540 + 1310\} = \min\{1840, 1850\} = 1840$$

$$f(3, -1) = \min\{\delta(2,0) + f(2,0), \alpha(2, -2) + f(2, -2)\}$$

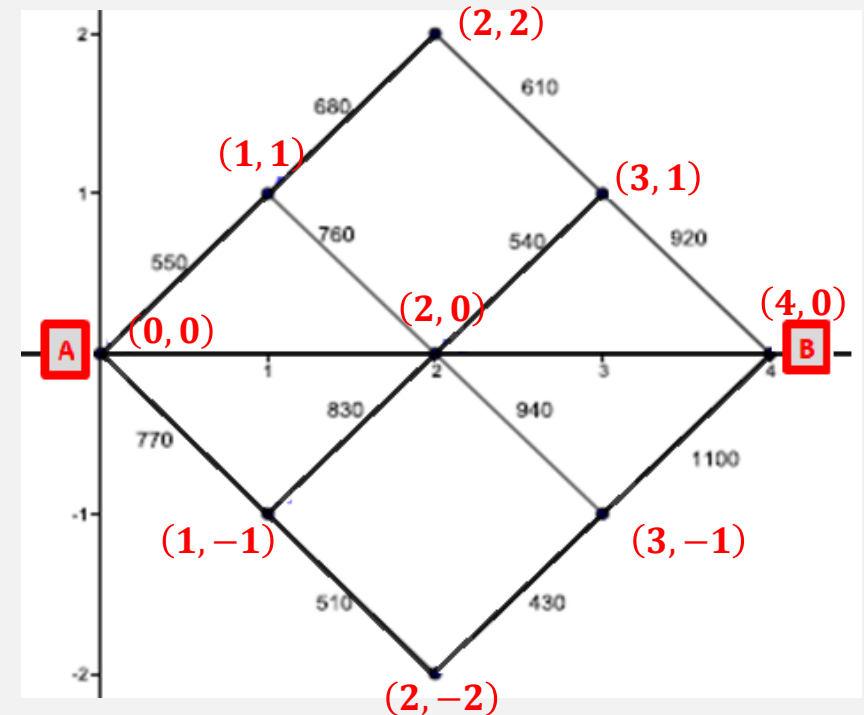
$$= \min\{940 + 1310, 430 + 1280\} = \min\{2250, 1710\} = 1710$$

- Για $x = 4$:

$$f(4, 0) = \min\left\{ \begin{array}{l} \delta(3,1) + f(3,1), \\ \alpha(3, -1) + f(3, -1) \end{array} \right\}$$

$$= \min\{920 + 1840, 1100 + 1710\}$$

$$= 2760$$

Άρα η **βέλτιστη διαδρομή** είναι:

$$(0, 0) \rightarrow (1, 1) \rightarrow (2, 2) \rightarrow (3, 1) \rightarrow (4, 0)$$

διότι

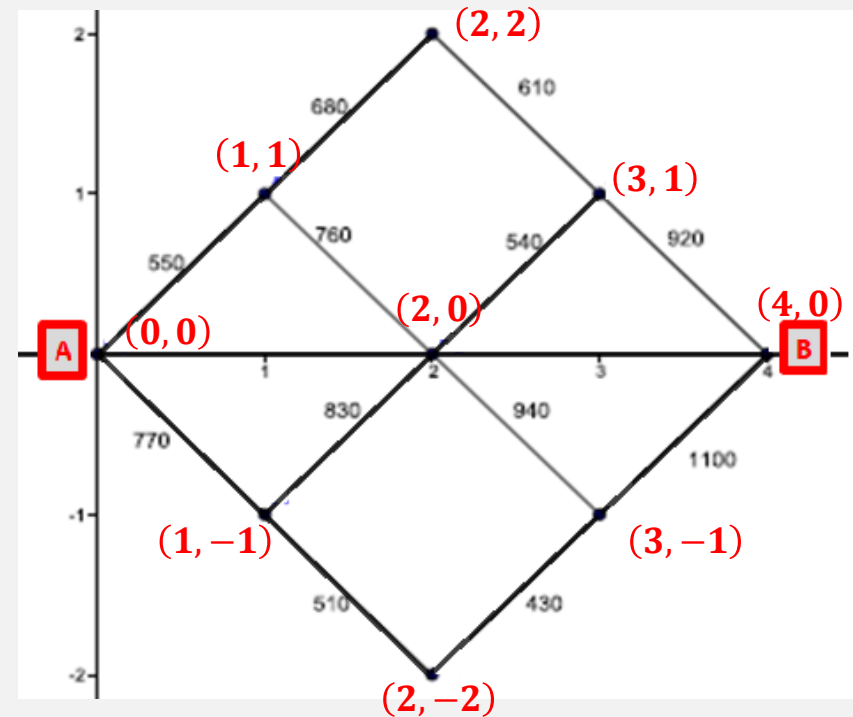
$$\begin{aligned} f(4, 0) &= \min\{920 + f(3, 1), 1100 + f(3, -1)\} \\ &= \min\{2760, 2810\} = \underline{2760} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} f(3, 1) &= \min\{610 + f(2, 2), 540 + f(2, 0)\} \\ &= \min\{1840, 1850\} = \underline{1840} \end{aligned}$$

$$f(2, 2) = 680 + f(1, 1) = \underline{1230}$$

$$f(1, 1) = 550 + f(0, 0) = \underline{550}$$

$$f(0, 0) = 0$$

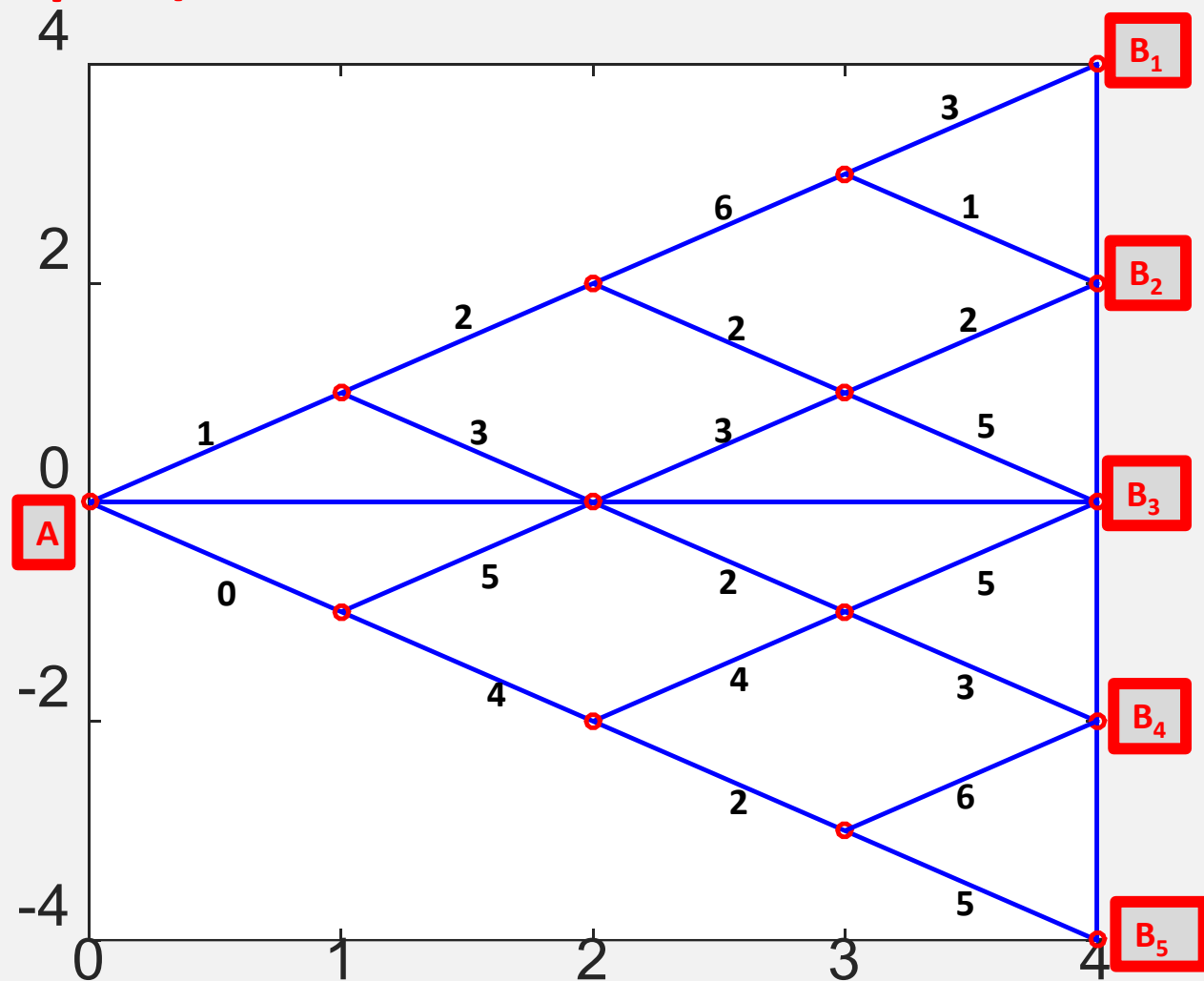
Πολυδιάστατες βέλτιστες συναρτήσεις

Άσκηση

Να βρεθεί η ελάχιστη διαδρομή μεταξύ του σημείου A και οποιοδήποτε σημείου πάνω στην ευθεία B, με την **προς τα πίσω μέθοδο** του ΔΠ.

Αν δεν αλλάξουμε κατεύθυνση σε κάποιον κόμβο, προσθέτουμε κόστος 2.

(Ομοίως προστίθεται κόστος και στους τελικούς κόμβους.)

Βέλτιστη συνάρτηση

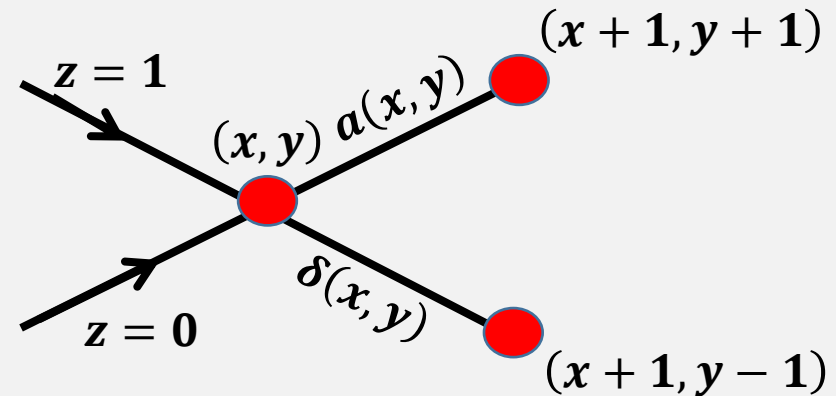
$f(x, y, z) \equiv$ {Η τιμή της ελάχιστης διαδρομής μεταξύ του κόμβου (x, y) και της ευθείας B όπου

$z = 0$ αν το πρώτο βήμα είναι προς τα αριστερά και

$z = 1$ αν το πρώτο βήμα είναι προς τα δεξιά}

$a(x, y)$: απόσταση μεταξύ
 (x, y) και $(x + 1, y + 1)$

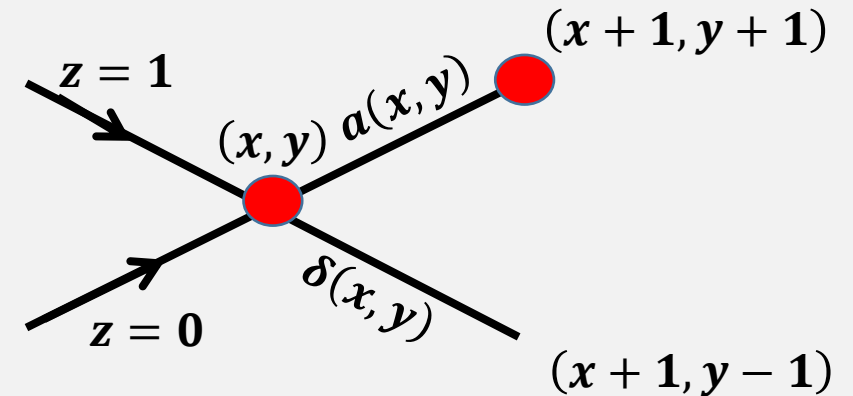
$\delta(x, y)$: απόσταση μεταξύ
 (x, y) και $(x + 1, y - 1)$

Έστω ότι είμαστε στον κόμβο (x, y) και πάμε αριστερά, που εκφράζεται από την τριάδα $(x, y, 0)$, τότε θα πάμε στον κόμβο $(x + 1, y + 1)$.

Στο σημείο αυτό, δηλ. από τον κόμβο $(x + 1, y + 1)$, θα πάμε

- **προς τα αριστερά** με τιμή $f(x + 1, y + 1, 0) + 2$ όπου προσθέτουμε κόστος 2 γιατί δεν αλλάζουμε κατεύθυνση, ή
- **προς τα δεξιά**, με τιμή $f(x + 1, y + 1, 1)$

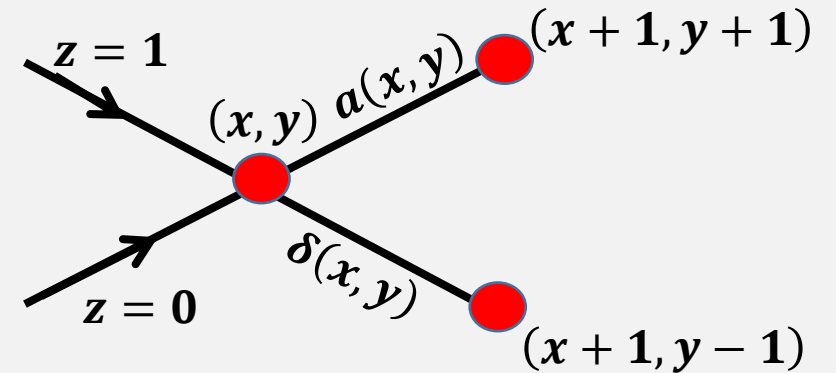
Από τις δύο δυνατές διαδρομές πρέπει να επιλέξουμε αυτήν με το ελάχιστο κόστος. Επομένως, η επαναληπτική σχέση θα είναι:

$$f(x, y, 0) = a(x, y) + \min\{f(x + 1, y + 1, 0) + 2, f(x + 1, y + 1, 1)\}$$

Ομοίως, έστω είμαστε στον κόμβο (x, y) και πάμε δεξιά δηλαδή πάμε στον κόμβο $(x + 1, y - 1)$.

Στο σημείο αυτό, δηλ. από τον κόμβο $(x + 1, y - 1)$, θα πάμε

- **προς τα αριστερά**, με τιμή $f(x + 1, y - 1, 0)$
ή
- **προς τα δεξιά**, με τιμή $f(x + 1, y - 1, 1) + 2$
γιατί δεν αλλάζουμε κατεύθυνση.

Από τις δύο δυνατές διαδρομές πρέπει να επιλέξουμε αυτήν με το ελάχιστο κόστος. Άρα προκύπτει η επαναληπτική σχέση:

$$f(x, y, 1) = \delta(x, y) + \min\{f(x + 1, y - 1, 0), f(x + 1, y - 1, 1) + 2\}$$

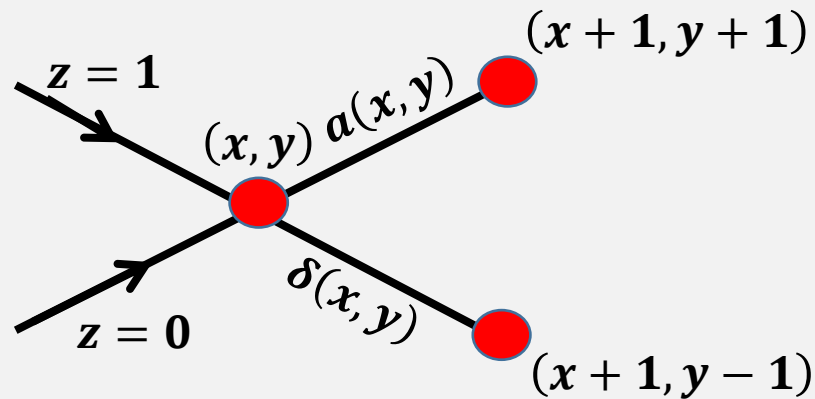
Επαναληπτικές σχέσεις

$$f(x, y, 0) = a(x, y) + \min\{f(x + 1, y + 1, 0) + 2, f(x + 1, y + 1, 1)\}$$

$$f(x, y, 1) = \delta(x, y) + \min\{f(x + 1, y - 1, 0), f(x + 1, y - 1, 1) + 2\}$$

$a(x, y)$: απόσταση μεταξύ (x, y) και $(x + 1, y + 1)$

$\delta(x, y)$: απόσταση μεταξύ (x, y) και $(x + 1, y - 1)$

Οριακές συνθήκες

- Για $x = 4$:

$$f(4,4,0) = 0$$

$$f(4,4,1) = 0$$

$$f(4,2,0) = 0$$

$$f(4,2,1) = 0$$

$$f(4,0,0) = 0$$

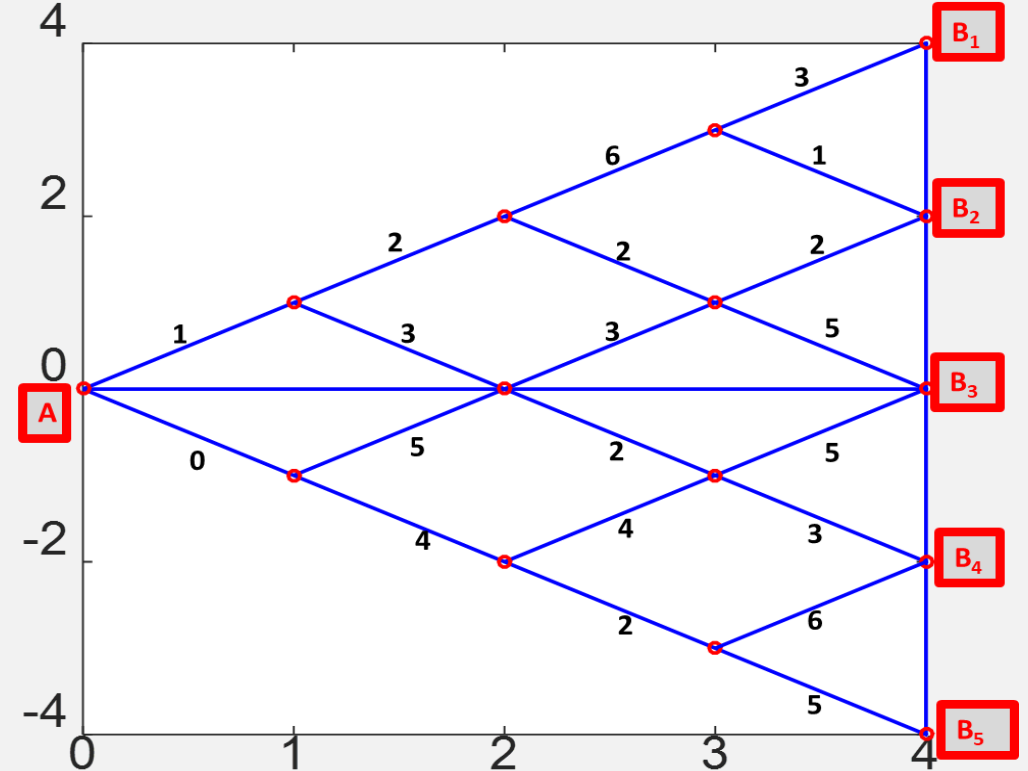
$$f(4,0,1) = 0$$

$$f(4,-2,0) = 0$$

$$f(4,-2,1) = 0$$

$$f(4,-4,0) = 0$$

$$f(4,-4,1) = 0$$

■ Για $x = 3$:

$$f(3,3,0) = \alpha(3,3) + \min\{f(4,4,0) + 2, f(4,4,1)\} = 3 + \min\{2,0\} = 3$$

$$f(3,3,1) = \delta(3,3) + \min\{f(4,2,0), f(4,2,1) + 2\} = 1 + \min\{0,2\} = 1$$

$$f(3,1,0) = a(3,1) + \min\{f(4,2,0) + 2, f(4,2,1)\} = 2 + \min\{2,0\} = 2$$

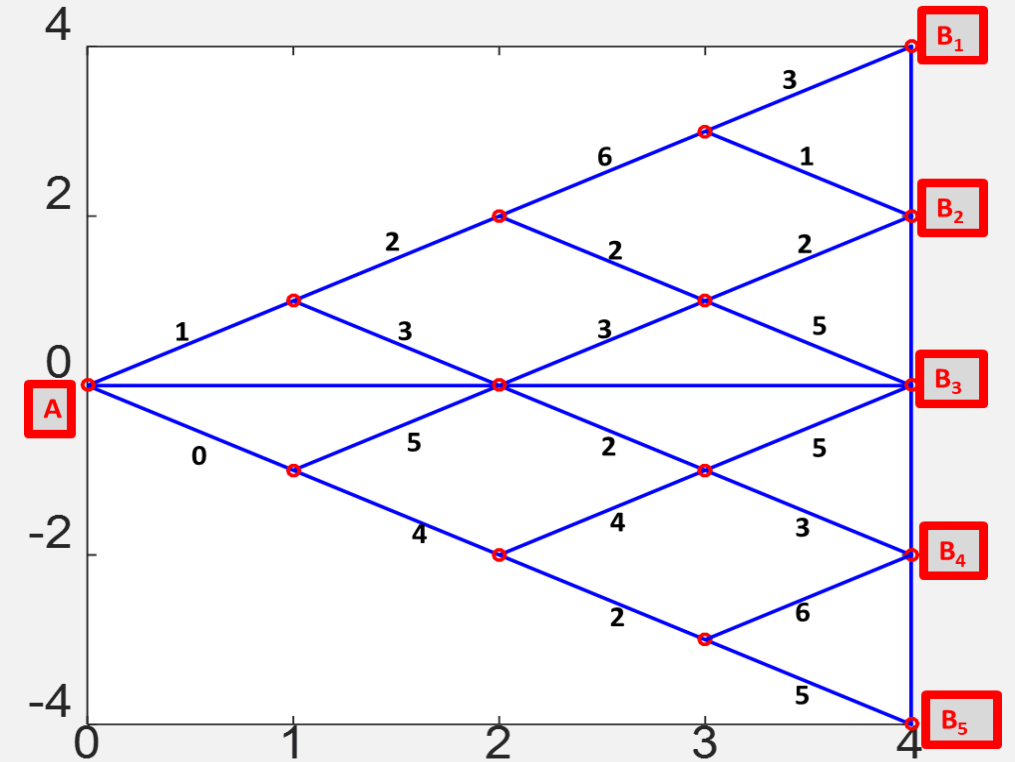
$$f(3,1,1) = \delta(3,1) + \min\{f(4,0,0), f(4,0,1) + 2\} = 5 + \min\{0,2\} = 5$$

$$f(3,-1,0) = a(3,-1) + \min\{f(4,0,0) + 2, f(4,0,1)\} = 5 + \min\{2,0\} = 5$$

$$f(3,-1,1) = \delta(3,-1) + \min\{f(4,-2,0), f(4,-2,1) + 2\} = 3 + \min\{0,2\} = 3$$

$$f(3,-3,0) = \alpha(3,-3) + \min\{f(4,-2,0) + 2, f(4,-2,1)\} = 6 + \min\{2,0\} = 6$$

$$f(3,-3,1) = \delta(3,-3) + \min\{f(4,-4,0), f(4,-4,1) + 2\} = 5 + \min\{0,2\} = 5$$

■ Για $x = 2$:

$$f(2,2,0) = \alpha(2,2) + \min\{f(3,3,0) + 2, f(3,3,1)\} \\ = 6 + \min\{5,1\} = 7$$

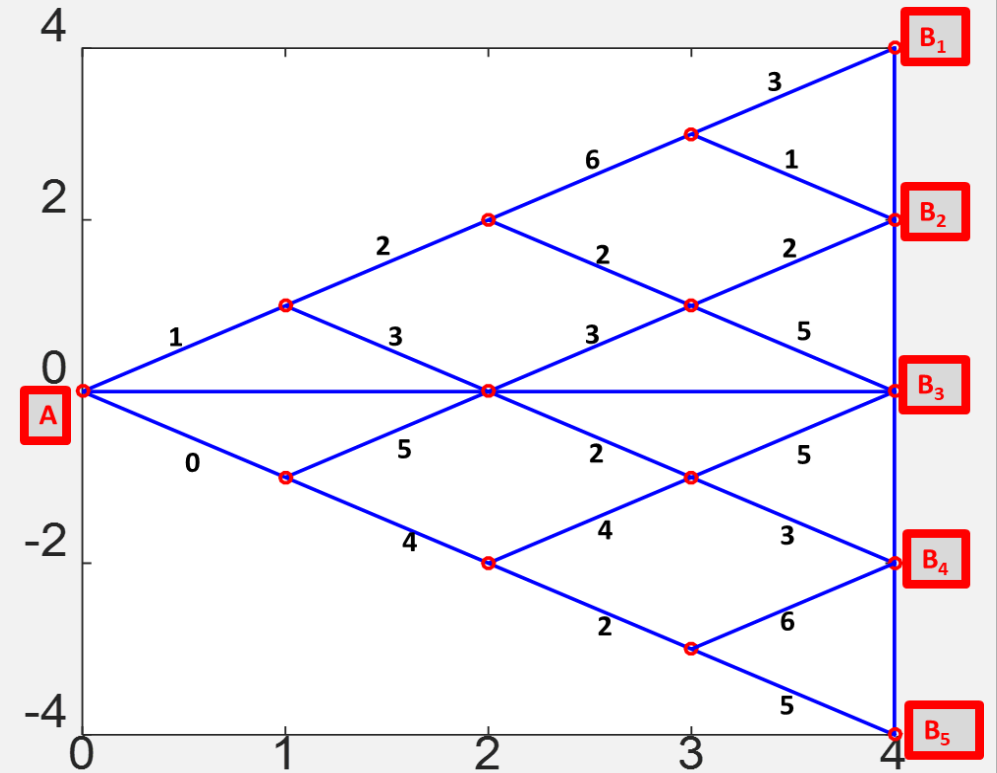
$$f(2,2,1) = \delta(2,2) + \min\{f(3,1,0), f(3,1,1) + 2\} \\ = 2 + \min\{2,7\} = 4$$

$$f(2,0,0) = a(2,0) + \min\{f(3,1,0) + 2, f(3,1,1)\} \\ = 3 + \min\{4,5\} = 7$$

$$f(2,0,1) = \delta(2,0) + \min\{f(3,-1,0), f(3,-1,1) + 2\} \\ = 2 + \min\{5,5\} = 7$$

$$f(2,-2,0) = a(2,-2) + \min\{f(3,-1,0) + 2, f(3,-1,1)\} = 4 + \min\{7,3\} = 7$$

$$f(2,-2,1) = \delta(2,-2) + \min\{f(3,-3,0), f(3,-3,1) + 2\} = 2 + \min\{6,7\} = 8$$

■ Για $x = 1$:

$$f(1, 1, 0) = a(1,1) + \min\{f(2,2,0) + 2, f(2, 2, 1)\} \\ = 2 + \min\{9,4\} = 6$$

$$f(1,1,1) = \delta(1,1) + \min\{f(2,0,0), f(2,0,1) + 2\} \\ = 3 + \min\{7,9\} = 10$$

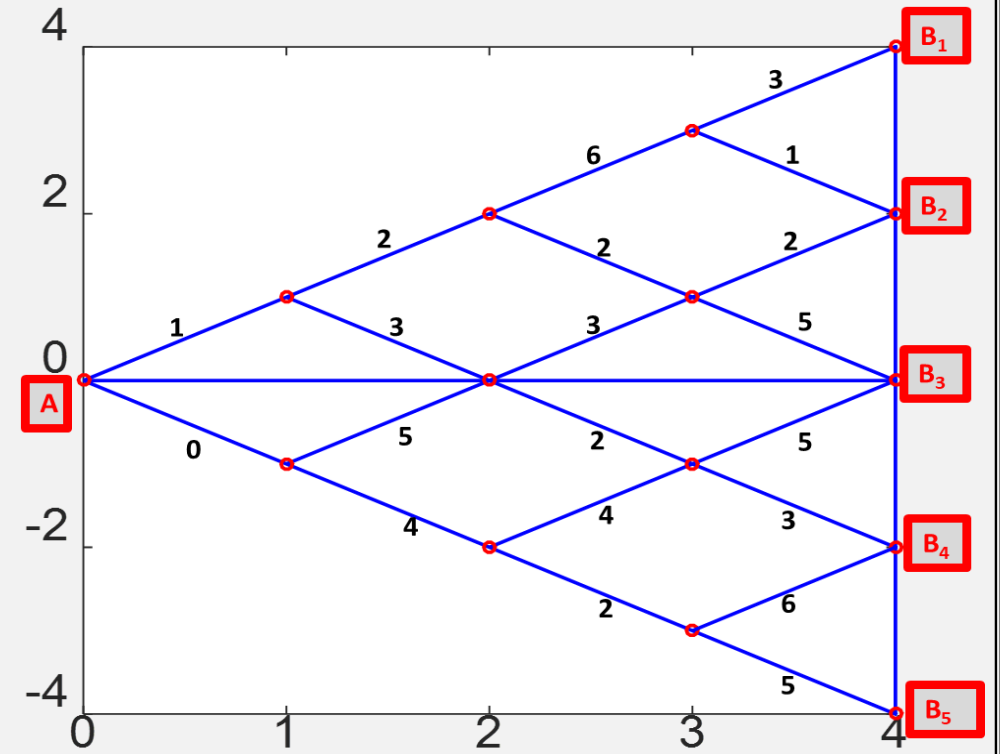
$$f(1, -1, 0) = a(1, -1) + \min\{f(2,0,0) + 2, f(2,0,1)\} \\ = 5 + \min\{9,7\} = 12$$

$$f(1, -1, 1) \\ = \delta(1, -1) + \min\{f(2, -2, 0), f(2, -2, 1) + 2\} \\ = 4 + \min\{7,10\} = 11$$

■ Για $x = 0$:

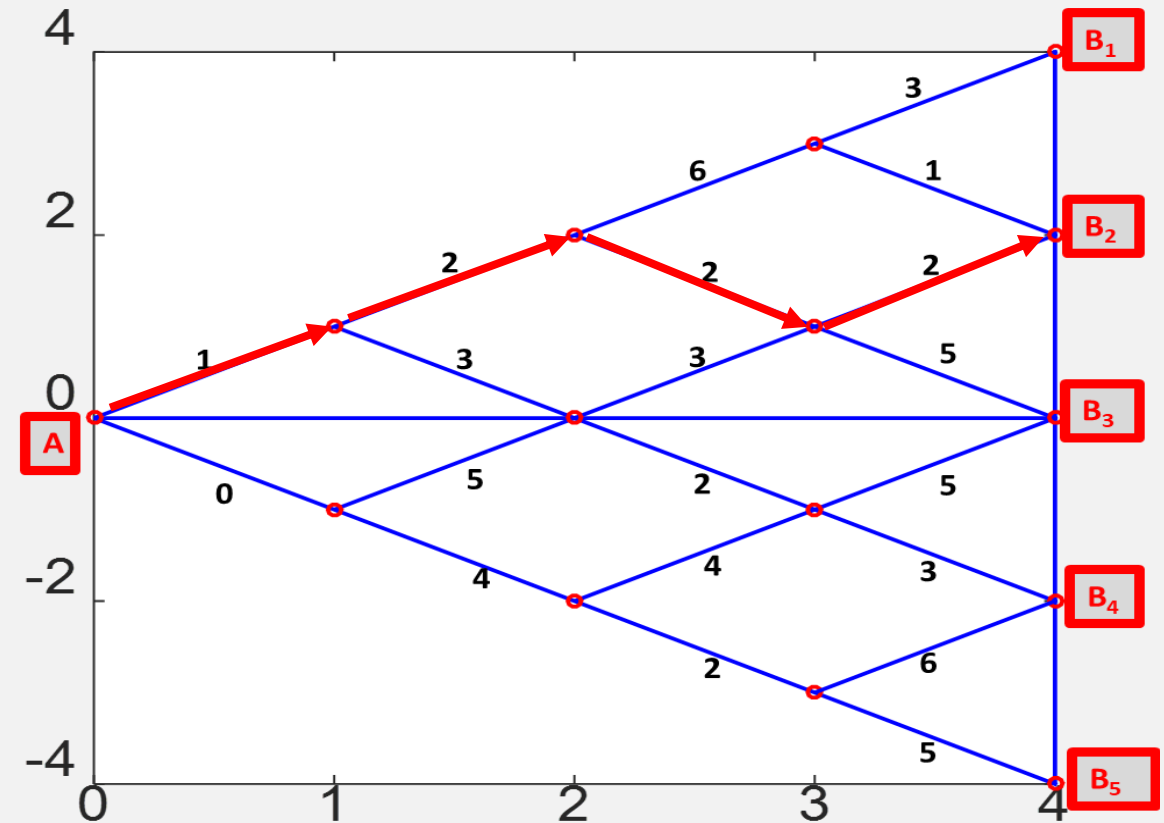
$$f(0, 0, 0) = a(0,0) + \min\{f(1, 1, 0) + 2, f(1, 1, 1)\} = 1 + \min\{8,10\} = 9$$

$$f(0,0,1) = \delta(0,0) + \min\{f(1, -1, 0), f(1, -1, 1) + 2\} = 0 + \min\{12,13\} = 12$$

Άρα η βέλτιστη διαδρομή, με ελάχιστο κόστος 9, είναι:

$(0, 0) \rightarrow (1, 1) \rightarrow (2, 2) \rightarrow (3, 1) \rightarrow (4, 2)$

Βιβλιογραφία

- 1) Π.-Χ. Βασιλείου (2001) Εφαρμοσμένος Μαθηματικός Προγραμματισμός, Εκδόσεις Ζήτη.
- 2) Π.-Χ. Βασιλείου, Γ. Τσακλίδης, Ν. Τσάντας (1998) Ασκήσεις στην Επιχειρησιακή Έρευνα, Εκδόσεις Ζήτη.
- 3) Γ. Βασιλειάδης (2012) Σημειώσεις Δυναμικού Προγραμματισμού. Τμήμα Μαθηματικών, ΑΠΘ.